

تاریخ خرد ایونی

شروین وکیلی

۱۳۹۵

www.ketab.ir

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : تاریخ خرد ایونی / شروین وکیلی.
مشخصات نشر : تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : بیست، ۶۷۳ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۸۳۰-۹
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : فلسفه -- تاریخ.
موضوع : فلسفه -- تاریخ نویسی.
موضوع : فلسفه یونانی -- تاریخ.
شناسه افزوده : شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ ۴/۸۷۲ B
رده بندی دیویی : ۱۹۰
شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۶۲۳۸۳

تاریخ خرد ایونی

نویسنده: شروین وکیلی

چاپ نخست: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حروفچینی و آماده سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ، صافی، شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات
علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (جهان بزرگ) - خرمشمان، پلاک ۲۵؛
کدپستی: ۱۵۱۸۷۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷ - ۱۵۸۷۵؛ تلفن اداره مرکزی: ۷۰-۴۵۶۹؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛
تلفن مرکز پخش: ۲۹-۸۸۶۶۵۷۲۸؛ تلفکس: ۴۵-۸۸۶۷۷۵۴۴
آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

www.ketabgostar.com info@ketabgostar.com

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶-۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶
فروشگاه دو: میدان هفت تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن: ۷-۸۳۳۳۸۰۶
فروشگاه سه: بزرگراه شهید حقانی، بعد از ایستگاه مترو حقانی، خروجی کتابخانه ملی، کتابخانه ملی (نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب)

فروشگاه چهار: خیابان کارگر شمالی، روبه روی پارک لاله، نیش کوچه ستاره، نمایشگاه و فروشگاه محصولات فرهنگی سازمان تأمین اجتماعی، پلاک ۱

فهرست مطالب

مقدمه	سیزده
دیباجة روش شناسانه	پانزده
ضرورت خواندن پیشینیان	پانزده
نقد پیش داشت های مرسوم	شانزده
شرط های روش شناسانه	هجده
پیش درآمد: بستر اجتماعی و تاریخی	۱
جغرافیای سیاسی یونان باستان	۱
چرخش نظری عصر هخامنشی	۱۳
بخش نخست: خرد ایونی	۱۹
گفتار نخست: تالس میلئوسی	۱۹
زندگی نامه تالس	۱۹
موضع سیاسی تالس	۲۳
سیمای تالس نزد دیگران	۳۲
آرای تالس	۳۵

۳۸	تبارشناسی آرای تالس
۴۰	گفتار دوم: آناکسیماندر میلئوسی
۴۰	زندگی نامه آناکسیماندر
۴۲	آرای علمی آناکسیماندر
۵۴	آرای فلسفی آناکسیماندر
۶۹	آناکسیماندر و مفهوم دادگری
۷۶	گفتار سوم: آناکسیمنس میلئوسی
۷۶	زندگی نامه آناکسیمنس
۷۸	آرای آناکسیمنس
۸۵	گفتار چهارم: هراکلیتوس افسوسی
۸۵	زندگی نامه هراکلیتوس
۸۹	آرای هراکلیتوس
۱۰۱	تبارشناسی آرای هراکلیتوس
۱۰۹	گفتار پنجم: کسنوفون کولوفونی
۱۰۹	زندگی نامه کسنوفون
۱۱۱	آرای کسنوفون
۱۱۲	گفتار ششم: هیپوداموس میلئوسی
۱۱۲	زندگی نامه هیپوداموس
۱۱۳	موضع سیاسی هیپوداموس
۱۱۸	گفتار هفتم: نقد خرد ایونی
۱۲۵	بخش دوم: خرد پوتاگوراسی
۱۲۵	پیش درآمد: زمینه تاریخی
۱۳۴	گفتار نخست: فرکودس سوروسی
۱۳۴	زندگی نامه فرکودس
۱۳۶	آرای فرکودس
۱۳۹	فرکودس و خرد ایرانی

۱۴۰	گفتار دوم: پوتاگوراس ساموسی
۱۴۰	زندگی نامه پوتاگوراس
۱۴۳	استادان پوتاگوراس
۱۴۷	موضع سیاسی پوتاگوراس
۱۶۹	محفل پوتاگوراسی های کروتون
۱۸۵	پوتاگوراس و اورفه ای ها
۱۹۳	فرقه پوتاگوراسی
۱۹۹	پوتاگوراس و ریاضیات
۲۰۳	فلسفه پوتاگوراس
۲۱۰	گفتار سوم: زنان پوتاگوراسی
۲۱۶	گفتار چهارم: هیپاسوس، مانیو، ومی
۲۱۸	گفتار پنجم: فیلولائوس
۲۱۸	زندگی نامه فیلولائوس
۲۲۰	آرای فیلولائوس
۲۲۲	گفتار ششم: آلکمایون کروتونی
۲۲۴	گفتار هفتم: آرخوتاس تارنتومی
۲۲۵	گفتار هشتم: نقد خرد پوتاگوراسی
۲۲۹	بخش سوم: خرد اتمیستی
۲۲۹	گفتار نخست: امیدوکلس آگریگتومی
۲۲۹	زندگی نامه امیدوکلس
۲۳۳	ترجمه «پالایش ها»
۲۷۵	شرح «پالایش ها»
۲۹۱	گفتار دوم: موخوس فنیقی
۲۹۲	گفتار سوم: لوکیپوس میلئوسی
۲۹۳	گفتار چهارم: دموکریت آبدرای
۲۹۳	زندگی نامه دموکریت

۲۹۷	آرای دموکریت
۳۰۰	گفتار پنجم: فیلسوفان کافر
۳۰۷	بخش چهارم: خرد الثایی
۳۰۷	پیش‌درآمد: زمینه تاریخی
۳۰۸	گفتار نخست: پارمنیدس الثایی
۳۰۸	زندگانه پارمنیدس
۳۱۲	شعر «ربا طبعیت»
۳۲۵	رویکردها به دیدگاه پارمنیدسی
۳۳۱	شرح «دربار طبعیت»
۳۳۸	گفتار دوم: زنون
۳۳۸	زندگانه زنون
۳۳۸	آرای زنون
۳۴۱	گفتار سوم: ملیسوس ساموسی
۳۴۳	گفتار چهارم: نقد خرد الثایی
۳۴۷	بخش پنجم: خرد سوفیستی
۳۴۷	پیش‌درآمد: زمینه تاریخی و اجتماعی
۳۵۳	گفتار نخست: کوراکس سیراکوزی
۳۵۳	گفتار دوم: گرگیاس آگریگنتومی
۳۶۰	گفتار سوم: هیپاس الیسی
۳۶۲	گفتار چهارم: پرودیکوس کئوسی
۳۶۶	گفتار پنجم: هیپوکراتس تسالیایی
۳۶۷	گفتار ششم: آنتیفون آتنی
۳۶۹	گفتار هفتم: سوفیست‌های معاصر افلاطون
۳۷۰	گفتار هشتم: نقد خرد سوفیستی

۳۸۳	بخش ششم: خرد آتنی
۳۸۳	پیش درآمد: زمینه اجتماعی و تاریخی
۳۸۳	چکیده تاریخ کهن آتن
۳۸۹	اخلاق پارسى و اخلاق آتنی
۳۹۶	گفتار نخست: آسپاسیای میلئوسى
۳۹۶	زندگى نامه آسپاسیا
۴۱۶	آسپاسیاس و سیاست
۴۲۵	گفتار دوم: آناکساگوراس
۴۲۵	زندگى نامه آناکساگوراس
۴۲۷	آرای آناکساگوراس
۴۳۳	گفتار سوم: آرخلامس
۴۳۵	گفتار چهارم: دیوگنس آپرونیاى
۴۳۶	گفتار پنجم: سقراط
۴۳۶	زندگى نامه سقراط
۴۴۵	سقراط و سیاست
۴۵۸	سقراط سوفیست
۴۷۴	سقراط محافظه کار
۴۸۱	خلق و خوى سقراط
۴۸۸	سقراط و برده داری
۴۹۲	مرگ سقراط
۵۰۹	چرخش نظرى سقراط
۵۲۰	دعوى دینى سقراط
۵۳۵	سقراط و شاگردانش
۵۵۴	داورى درباره سقراط
۵۵۷	گفتار ششم: شاگردان سقراط
۵۵۷	اودوکسوس و دیگران
۵۵۹	کسنوفون آتنی

۵۶۲	فائدون الیسی
۵۶۵	اوکلیدس مگارایی
۵۶۷	آنتیستنس آتنی
۵۷۱	آیسخینس سقراطی
۵۷۷	گفتار هفتم: نقد خرد آتنی
۵۷۷	پیشینه نویسایی در آتن
۵۸۵	خرد در برابر سوفیا
۵۸۹	پی نوشت: نقد خرد یونانی کهن
۵۸۹	گفتار نخست: صورت بندی خرد اوستایی
۵۸۹	زمینه بحث
۵۹۰	صورت بندی خرد دهانی
۵۹۳	صورت بندی خرد اوستایی
۵۹۴	صورت بندی خرد هخامنشی
۵۹۷	گفتار دوم: دین در خرد ایونی
۵۹۷	خاستگاه کفر یونانی
۶۰۰	نفوذ اندیشه ایرانی
۶۰۳	گاه شماری تاریخ خرد یونانی
۶۰۹	کتابنامه
۶۴۳	فهرست اعلام

مقدمه

کتابی که در دست دارید یکی از مجموعه نوشتارهایی است که روی هم رفته پژوهشی تاریخ‌مدارانه از سیر تحول اندیشه فلسفی در ایران‌زمین و سرزمین‌های همسایه را به دست می‌دهد. نخستین کتاب از این مجموعه، *زادگاهان* است که ظهور پرسش‌های فلسفی و تبارشناسی کهن‌ترین دستگاه منظم فلسفی را در متن *گاهان* (سروده‌های زرتشت) ردیابی می‌کند. کتاب کنونی از نظر تاریخی پس از *زادگاهان* قرار می‌گیرد و جریان ورود این اندیشه فلسفی به حوزه فرهنگ یونانی را بررسی می‌کند. در این کتاب تنها به اندیشمندان پیشاسقراطی پرداخته‌ام و خود سقراط را هم عضوی از این جریانه به شمار آورده‌ام. برای افلاطون و ارسطو، و همچنین بودا (که در فلسفی بودن اندیشه‌اش تردیدی نیست) کتاب‌هایی مستقل نگاشته‌ام که امیدوارم به‌زودی منتشر شود و به دست علاقه‌مندان برسد. فلسفی امری سیستمی و شبکه‌ای پیچیده است که در لابه‌لای گفت‌وگوی اندیشمندان و بانه اختلاف نظرهای فیلسوفان، بر مرزها و گسل‌ها و شکاف‌های میان تمدن‌ها و ادیان و بورها می‌ریزد و می‌بالد. از این رو بحث‌های این کتاب وقتی بهتر درک می‌شود که بقیه بخش‌های این پژوهش نیز مورد توجه قرار گیرد. هرچند کتاب کنونی به طور مستقل هم خواندنی است و ماجرای تکامل اندیشه فلسفی یونانی را در آغازگاه مهم و چالش‌برانگیزش واکاوی می‌کند.

تاریخ اندیشه و به‌خصوص تاریخ فلسفه در زمانه ما با پیش‌داوری‌ها و بداهت‌هایی آلوده شده است که در بهترین حالت در نادانی و ناآشنایی با منابع کهن ریشه دارد. بخش عمده آنچه که زیر عنوان تاریخ فلسفه یا تاریخ اندیشه در دانشگاه‌ها تدریس می‌شود، فرهنگ یونانی عصر کلاسیک را آغازگاه پیکربندی فلسفه می‌داند و پیشینه این آرا و افکار

و چگونگی ورودشان به سپهر زبان و زیست جهان یونانیان را به کلی نادیده می‌انگارد. آماج کتاب خرد ایونی آن است که تبار ایرانی بسیاری از مفاهیم فلسفی و خاستگاه اساطیری برخی از ایده‌ها را در نخستین اندیشندگان و نویسندگان یونانی زبان تشخیص دهد و برجسته سازد. دلیل این کار هم آن است که بدون فهم سرچشمه‌های اندیشه‌ای که به خرد ایونی و فلسفه یونانی منتهی شد، اندیشیدن درست و عمیق به فلسفه ناممکن می‌گردد و بخش مهمی از تاریخ فلسفه در این شرایط ناممکن تحول یافته‌اند و بسا معانی و مفاهیم که در ابهامی برخاسته از این بی‌توجهی کژ و نارس مانده‌اند و بسا مفاهیم دیگر که به همین خاطر منهای تحریف‌شده و واگرا را بر خود حمل کرده‌اند.

تلاش من در پژوهش کنونی آن بوده که خاستگاه‌های اندیشه فلسفی نزد کهن‌ترین نویسندگان یونانی زبان (بر مبنای آثار خودشان (و نه تفسیرهای متأخرتر و تحریف‌های جدیدتر) بازسازی کنم. این بر رو، اصل نوشتارهای اندیشمندان پیشاسقراطی منبع اصلی کارم بوده و برای آشکار کردن اصناف ایرانی با موضوع، بدنه آنچه از ایشان به جا مانده را با آوردن متن مرجع در همین کتاب، بررسی برگردانده‌ام و برداشت خود را با ترجمه‌ها و تفسیرهای رایج برابر هم نهاده‌ام. با داوران و ارزیابی پیشنهادهایم برای خواننده آسان‌تر باشد. با وجود این، از تفسیرها و نقل‌قول‌ها، سخنرانی‌ها و سخنرانی‌ها و خوانش‌های رایج از آثار این اندیشمندان را در گستره تاریخی فناوری ردیابی کرده‌ام که مفسران مسلمان، نویسندگان مسیحی قرون میانه و پژوهشگران آکادمیک معاصر را در بر می‌گیرد. طبق روال مرسوم جهانی در کتاب‌هایی از این دست، به اصل متون کلاسیک سازگار با قراردادهای جافتاده با شماره بند ارجاع داده‌ام و کتاب‌های نویسندگان مدرن را (باز طبق استاندارد معمول) با سال انتشار و شماره صفحه مشخص کرده‌ام. به رای هر یک از آثار کلاسیک مهم نیز دست‌کم یک (و گاهی چند) چاپ معتبر و ترجمه به هم رسیده در کتابنامه آورده‌ام، و برای این که مخاطبان ایرانی بتوانند به اصل متون راحت‌تر دسترسی داشته باشند، درباره متون دشوار یا کلاسیک نشانی اینترنتی متون را نیز در کتابنامه آورده‌ام.

در انجام این پژوهش از یاری و پشتگرمی دوستان و یاران فراوانی برخوردار بوده‌ام که از بیم سهوی و از قلم افتادن نامی از یاد کردن اسم‌هایشان چشم می‌پوشم. با وجود این لازم می‌دانم از استاد گرانمایه دکتر پرویز اذکائی گرامی یاد کنم که این کتاب را با دقتی بی‌نظیر خواندند و پیشنهادهایی ارجمند دادند و اگر کسالتی که دست داد، بر ایشان دست نمی‌داد، سزاوار می‌بود که دیباچه این کتاب به قلم ایشان نوشته شود.